

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 01.09.2005, sp. zn. 7 Tdo 851/2005, ECLI:CZ:NS:2005:7.TDO.851.2005.1

Číslo: 35/2006

Právní věta: Důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. spočívající v konání řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let, je založen i tím, že v probíhajícím trestním řízení bude třeba rozhodnout o uložení společného trestu za pokračování v trestném činu podle § 37a tr. zák., pokud po zrušení dřívějšího rozhodnutí o vině a trestu odůvodňuje souhrn všech dílčích útoků pokračujícího trestného činu takové jeho právní posouzení, které je spojeno s uložení společného trestu podle sazby trestu odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let. Proto jsou orgány činné v trestním řízení povinny řešit jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř., zda další stíhané útoky tvoří spolu s již projednanou trestnou činností téhož pachatele pokračující trestný čin (§ 89 odst. 3 tr. zák) a zda postupem podle § 37a tr. zák. přichází v úvahu uložení společného trestu za pokračování v trestném činu podle sazby trestu odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let. Ihned po zjištění, že tomu tak je, musí mít obviněný v projednávané věci obhájce.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.06.2005

Spisová značka: 7 Tdo 851/2005

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Nutná obhajoba, Předběžná otázka, Společný trest za pokračování v trestném činu

Předpisy: § 36 odst. 3 tr. ř.

§ 37a odst. 1 tr. zák.

§ 9 odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněného V. Š. zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 3 To 1022/2003, a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. 9. 2003, sp. zn. 29 T 161/2002, a Okresnímu soudu v Českých Budějovicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. 9. 2003, sp. zn. 29 T 161/2002, byl obviněný V. Š. uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. zák., trestným činem poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a) tr. zák. a trestným činem poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. Za tyto trestné činy a za sbíhající se trestné činy krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. zák., poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zák., dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák., kterými byl obviněný uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 7. 2002, sp. zn. 2 T 348/2002, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 12 To 190/2003, byl obviněnému uložen podle § 182 odst. 2 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. mimo jiné souhrnný trest odnětí svobody ve výměře 3 roky a 4 měsíce, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Rozsudkem byl dále podle § 35 odst. 2 tr. zák. zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 7. 2002, sp. zn. 2 T 348/2002, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 12 To 190/2003, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušený výrok obsahově navazující.

Z podnětu odvolání obviněného byl rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 3 To 1022/2003, podle § 258 odst. 1 písm. b), d), odst. 2 tr. ř. zrušen rozsudek soudu prvního stupně v odsuzující části. Odvolací soud dále podle § 37a tr. zák. zrušil i rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 7. 2002, sp. zn. 2 T 348/2002, a to v celém výroku o vině a v důsledku toho i v celém výroku o trestu a náhradě škody, a poté podle § 259 odst. 3 tr. ř. za použití § 37a tr. zák. v rozsahu zrušení nově rozhodl tak, že obviněného V. Š. uznal vinným trestným činem poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zák., dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., trestným činem poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. a trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. zák., dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. Za tyto trestné činy odvolací soud uložil obviněnému podle § 182 odst. 2 tr. zák. za použití § 37a tr. zák. mimo jiné společný úhrnný trest odnětí svobody ve výměře 3 roky a 4 měsíce, pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný V. Š. dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. s tím, že jej orgány činné v trestním řízení zkrátily na jeho právu na obhajobu, když v období, kdy neměl obhájce, ač ho jako obviněný podle zákona mít měl, byly prováděny úkony, ke kterým soudy při rozhodování přihlížely a jež se tak staly podkladem pro jejich rozhodnutí. Podle názoru obviněného ze spisového materiálu vyplývá, že minimálně již od zahájení trestního stíhání měl mít obhájce, protože mu bylo sděleno obvinění mimo jiné pro trestný čin podle § 182 odst. 2 tr. zák., na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let, takže byla naplněna podmínka nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání mimo jiné uvedl, že obviněný byl stíhán pro skutky, jejichž právní kvalifikace nebyla v průběhu přípravného řízení žádným způsobem měněna, a rovněž obžaloba spatřovala v jednání obviněného mimo jiné trestný čin podle § 182 odst. 1 písm. a) tr. zák., a nikoli trestný čin podle § 182 odst. 2 tr. zák. Obdobně byl obviněný i rozsudkem soudu prvního stupně uznán vinným trestným činem podle § 182 odst. 1 písm. a) tr. zák. Nelze tedy přisvědčit dovolací námitce obviněného, že v nyní posuzované trestní věci byl dán důvod nutné obhajoby již od okamžiku zahájení trestního stíhání.

Pokud jde o námitku obviněného V. Š., že měl mít obhájce již od zahájení trestního stíhání, když mu bylo sděleno obvinění mimo jiné pro trestný čin podle § 182 odst. 2 tr. zák., na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let, a že tedy byla naplněna podmínka nutné obhajoby uvedená v ustanovení § 36 odst. 3 tr. ř., dospěl dovolací soud k následujícím závěrům.

Uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je naplněn zejména tehdy, pokud byly v trestní věci dány podmínky nutné obhajoby uvedené v § 36 tr. ř., tzn. obviněný musel být v řízení zastoupen obhájcem, ať již zvoleným (§ 37 tr. ř.) nebo ustanoveným (§ 38 tr. ř.), a přitom žádného obhájce neměl.

V posuzované trestní věci bylo trestní stíhání obviněného V. Š. zahájeno dne 10. 12. 2001, kdy mu Policie České republiky sdělila obvinění z trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a), b), e), odst. 2 tr. zák. spáchaného v souběhu s trestnými činy poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a) tr. zák. a poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. Dne 31. 1. 2002 Okresní ředitelství Policie České republiky, Služba kriminální policie a vyšetřování v Českých Budějovicích, rozhodlo usnesením o zahájení trestního stíhání obviněného pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. spáchaný v souběhu s trestnými činy poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a) tr. zák. a poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. Pro všechny skutky, které byly popsány ve sdělení obvinění ze dne 10. 12. 2001 a v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 31. 1. 2002 a které spočívaly -zjednodušeně řečeno - ve vloupání se do telefonního automatu a odcizení pokladničky s mincemi, podal dne 5. 12. 2002 státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích obžalobu, na základě níž byl Okresním soudem v Českých Budějovicích dne 2. 9. 2003 vyhlášen shora uvedený rozsudek sp. zn. 29 T 161/2002. Tento rozsudek byl z podnětu odvolání obviněného v celé odsuzující části zrušen napadeným rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích, přičemž odvolací soud podle § 37a tr. zák. zrušil i rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 7. 2002, sp. zn. 2 T 348/2002, a to v celém výroku o vině a v důsledku toho i v celém výroku o trestu a náhradě škody, a poté za podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. za použití § 37a tr. zák. v rozsahu zrušení nově rozhodl tak, že obviněného uznal vinným trestným činem poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zák., dílem dokonaným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., trestným činem poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. a trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. zák., dílem dokonaným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. Toto své rozhodnutí o vině soud druhého stupně odůvodnil tím, že „veškerá trestná činnost popsaná v napadeném rozsudku tvoří s trestnou činností popsanou v rozsudku Okresního soudu v Trutnově ... jediný pokračující skutek ..., který zakládá podmínky pro uložení společného trestu ve smyslu § 37a tr. zák.“

K tomu Nejvyšší soud připomíná, že pokračující trestný čin se skládá z dílčích aktů (útoků) splňujících podmínky uvedené v § 89 odst. 3 tr. zák. Pokud jsou všechny tyto znaky dány, dílčí útoky jsou posuzovány jako jediný (pokračující) trestný čin, a tedy i jako jediný skutek. Proto jakmile jsou příslušnému orgánu činnému v trestním řízení známy další útoky, které by mohly tvořit s jím projednávanou trestnou činností téhož obviněného pokračující trestný čin ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák., a u kterých by proto přicházelo v úvahu v konečné fázi rozhodnutí podle § 37a tr. zák. o společném trestu za pokračování v trestném činu, je třeba vyřešit předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř., zda jde či nejde o jeden a tentýž pokračující trestný čin, a s přihlédnutím k závěru o této

předběžné otázce pak v případě, že soud dospěje k závěru, podle něhož jde o jeden pokračující trestný čin, je orgán činný v trestním řízení povinen z hlediska nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. kvalifikovat jím posuzované útoky tak, jako by je projednával v jednom řízení s ostatními útoky, o nichž se vede nebo vedlo oddělené řízení, a to i podle okolností podmiňujících vyšší trestní sazbu příslušného trestného činu. V případě těchto právních kvalifikací, které přicházejí v úvahu, je pak třeba z důvodu nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. postupovat podle § 33 odst. 1 a § 37 až § 39 tr. ř., aby obviněný měl obhájce již od zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., nebo jakmile budou zmíněné okolnosti zjištěny. Pokud by příslušný orgán činný v trestním řízení takto nepostupoval, šlo by o zásadní porušení práva obviněného na obhajobu (srov. Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Pury, F. Trestní řád. Komentář. 4. vydání. I. díl. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 204 a 205).

Z předloženého trestního spisu je zřejmé, že dne 7. 2. 2003 byl Okresnímu soudu v Českých Budějovicích doručen tehdy ještě nepravomocný rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 7. 2002, sp. zn. 2 T 348/2002, kterým byl obviněný V. Š. uznán vinným trestným činem poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zák., dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., trestným činem poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. a trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. zák., dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a to včetně příslušné obžaloby; všechny skutky popsané ve skutkové větě výroku o vině tohoto rozsudku, které obviněný spáchal v období od 24. 2. 2001 do 15. 12. 2001, spočívaly taktéž ve vloupání se do telefonního automatu a odcizení pokladničky s mincemi. Okresnímu soudu v Českých Budějovicích byly tedy nejpozději shora uvedeného dne, tzn. ještě před zahájením hlavního líčení (první hlavní líčení bylo nařazeno na den 18. 2. 2003), známy další útoky, které mohly tvořit - a podle rozhodnutí soudu druhého stupně také tvořily - s jím projednávanou trestnou činností obviněného pokračující trestné činy ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. Z tohoto důvodu, jak bylo shora uvedeno, měl soud prvního stupně ještě před zahájením hlavního líčení vyřešit předběžnou otázku, zda útoky popsané v doručeném rozsudku Okresního soudu v Trutnově tvoří s jím projednávanou trestnou činností obviněného pokračující trestný čin, a při správném vyřešení této předběžné otázky z hlediska nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. právně kvalifikovat jím projednávané útoky mj. i jako trestný čin poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 182 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zák., dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let. Soud byl tedy povinen postupovat tak, aby obviněný měl obhájce od okamžiku, kdy zjistil okolnosti naplňující podmínku nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř., resp. od vyřešení uvedené předběžné otázky. Protože Okresní soud v Českých Budějovicích tímto způsobem nepostupoval a obviněnému neustanovil obhájce z důvodu uvedeného v § 36 odst. 3 tr. ř., byla v řízení před soudem prvního stupně, kde obviněný neměl obhájce, ač ho podle zákona mít měl, zásadním způsobem porušena práva obviněného V. Š. na obhajobu, a obviněný tedy uplatnil důvodně dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

S ohledem na skutečnost, že podmínka nutné obhajoby uvedená v ustanovení § 36 odst. 3 tr. ř. nastala již v řízení před soudem prvního stupně, v němž obviněný neměl obhájce a v kterém byly provedeny v podstatě všechny důkazy, na základě nichž soudy obou stupňů rozhodly o vině obviněného tak, jak bylo uvedeno výše, dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně, včetně vadného řízení, které těmto rozhodnutím před oběma soudy předcházelo, a s příslušnými pokyny vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.